

Національна академія аграрних наук України
Національний Науковий Центр
«Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини»
(ННЦ «ІЕКВМ»)
61023, м. Харків, вул. Сковороди Григорія, 83,
тел. (057) 707-20-54, 704-10-90

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ННЦ "ІЕКВМ",
доктор ветеринарних наук,
професор

Анатолій ПАЛІЙ
2026 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

з комплексу фахових дисциплін для вступників
на освітньо-наукову програму «Ветеринарна медицина»
зі спеціальності Н6 Ветеринарна медицина
галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна
медицина

Голова комісії:
доктор ветеринарних наук, професор

Анатолій ПАЛІЙ

Гарант освітньої-наукової програми:
доктор ветеринарних наук

Денис МУЗИКА

Харків 2026

ЧАСТИНА 1. ВЕТЕРИНАРНА МІКРОБІОЛОГІЯ, ВІРУСОЛОГІЯ, ЕПІЗООТОЛОГІЯ, ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ, МІКОЛОГІЯ, ІМУНОЛОГІЯ

ВЕТЕРИНАРНА МІКРОБІОЛОГІЯ

Вступ до ветеринарної мікробіології. Предмет, завдання і методи. Історія розвитку наукового напрямку. Зв'язок з іншими дисциплінами та роль у виконанні народногосподарських завдань.

Систематика та номенклатура мікроорганізмів. Прокаріоти. Еукаріоти. Таксономічна класифікація живих об'єктів неклітинного та клітинного походження.

Морфологія мікроорганізмів. Форми бактерій та їх ультраструктура. Морфологічні особливості окремих груп мікроорганізмів (рикетсій, хламідій, мікоплазми). Морфологія грибів. Морфологія вірусів.

Фізіологія мікроорганізмів. Хімічний склад, ферменти бактерій. Живлення мікроорганізмів, типи метаболізму у бактерій. Дихання, ріст та розмноження бактерій.

Генетика мікроорганізмів. Спадковість і мінливість у мікроорганізмів. Ген-одиниця спадковості. Генотип, фенотип. Генетичні зміни у мікроорганізмів. Плазміни бактерій. Практичне значення генетики бактерій.

Екологія мікроорганізмів. Екосистема. Біогеоценоз. Екологічна ніша. Поширення мікроорганізмів у природі та їх значення. Мікрофлора води, ґрунту, повітря, організму тварин та окремих продуктів тваринництва. Нейтралізм, мутуалізм, коменсалізм, антагонізм, паразитизм.

Вплив факторів довкілля на мікроорганізми. Вплив фізичних, хімічних та біологічних факторів довкілля на мікроорганізми. Антибіотики. Бактеріофаги.

Інфекція та інфекційний процес. Типи взаємодії збудника з організмом. Поняття інфекції, інфекційного процесу та інфекційної хвороби. Патогенність. Вірулентність. Форми перебігу інфекційних хвороб.

Збудник сибірки. Визначення хвороби. Біологічні особливості збудника. Лабораторна діагностика сибірки. Імунітет, засоби специфічної профілактики та терапії при сибірці.

Патогенні коки. Загальна характеристика стафіло-, стрепто-, диплококів, їх роль у патології тварин. Лабораторна діагностика кокових інфекцій, їх профілактика.

Збудники анаеробних інфекцій. Біологічні властивості збудників емкару, анаеробних інфекцій овець, злякясного набряку, правцю, ботулізму, некробактеріозу. Лабораторна діагностика хвороб, засоби профілактики.

Збудник туберкульозу. Характеристика мікобактерій туберкульозу, їх типи, можливості диференціації. Бактеріологічна, серологічна та алергічна діагностика хвороби, особливості імунітету, біопрепарати.

Патогенні ентеробактерії. Патогенні ешеріхії. Збудники сальмонельозів у тварин. Лабораторна діагностика. Імунітет, засоби специфічної профілактики.

Бруцели та збудник туляремії. Характеристика збудників, бактеріологічна, серологічна та алергічна діагностика бруцельозу. Можливості специфічної профілактики інфекцій. Біопрепарати.

Збудник лістеріозу. Визначення хвороб, характеристика їх збудників, лабораторна діагностика, диференціація збудників, засоби специфічної профілактики та терапії.

Пастерели. Визначення захворювання. Біологічна характеристика пастерел, лабораторна діагностика пастерельозу тварин. Біопрепарати.

Патогенні лептоспіри. Коротке визначення хвороби, характеристика патогенних лептоспір, особливості діагностики та профілактики.

Патогенні мікоплазми. Хламідії і рикетсії. Відмінність мікоплазм від інших бактерій. Роль мікоплазм у ветеринарній патології. Особливості культивування мікоплазм, їх ідентифікація, лабораторна діагностика мікоплазмозів, можливості їх профілактики. Лабораторна діагностика хламідіозів.

ВЕТЕРИНАРНА ВІРУСОЛОГІЯ

Вступ до ветеринарної вірусології. Предмет, завдання і методи. Історія розвитку наукового напрямку. Зв'язок з іншими дисциплінами та роль у виконанні народногосподарських завдань.

Вірусна систематика та номенклатура. Класифікація ДНК-геномних вірусів. Класифікація РНК-геномних вірусів. Вірусна номенклатура.

Репродукція вірусів. Репродукція вірусів в чутливих клітинах. Характеристика процесу адсорбції, проникнення та роздягання вірусів. Транскрипція вірусних геномів різного типу. Трансляція вірусних РНК. Синтез і модифікація вірусних білків. Реплікація вірусних нуклеїнових кислот. Формування віріонів. Механізм виходу вірусів за межі клітин. Дефектні віруси.

Вірусна генетика та еволюція. Структура вірусного геному. Реалізація генетичної інформації різними вірусами. Вірусна популяція та її генофонд. Генотип і фенотип вірусу. Генетична неоднорідність вірусних популяцій. Поняття про "штам", "тип", ("серотип"), "варіант", "клон". Методи селекції вірусів. Мінливість вірусів. Мутації і рекомбінації у вірусів. Механізм мутацій і рекомбінацій. Взаємодія вірусів на генетичному та негенетичному рівнях.

Патогенез вірусних інфекцій. Шляхи проникнення вірусів в організм. Механізм розповсюдження вірусів в організмі. Тропізм вірусів. Характеристика вірусної інфекції на клітинному рівні: автономна, інтеграційна, продуктивна, абортівна, гостра, хронічна, літична, нелітична. Характеристика вірусної інфекції на рівні організму: генералізована, вогнищева, гостра, хронічна, абортівна, латентна. Механізм цитопатогенної дії вірусів.

Противірусний імунітет. Антигенна структура вірусів. Характеристика вірусних антигенів. Механізм гуморального та клітинного противірусного імунітету. Інтерферон, його властивості. Механізм синтезу інтерферону, суть противірусної дії та практичне його застосування. Інгібітори. Механізм антивірусної їх дії. Роль запалення, гіпертермії в противірусному імунітеті.

Імунітет, як єдиний процес взаємодії клітинних, гуморальних факторів, загальнофізіологічних реакцій організму.

Родина Poxviridae. Загальна характеристика родини, класифікація. Вірус віспи корів. Вірус віспи курей. Вірус міксоми. Вірус нодулярного дерматиту великої рогатої худоби.

Родина Herpesviridae. Загальна характеристика родини, класифікація. Збудник хвороби Ауескі, збудник інфекційного ринотрахеїту великої рогатої худоби, збудник ринопневмонії коней. Збудник злоякісної катаральної лихоманки великої рогатої худоби, збудник хвороби Марека, збудник інфекційного ларинготрахеїту птиці.

Родина Asfarviridae. Загальна характеристика родини, класифікація. Збудник африканської чуми свиней.

Родина Flaviviridae. Загальна характеристика родини, класифікація. Збудник класичної чуми свиней, збудник вірусної діареї великої рогатої худоби.

Родина Orthomyxoviridae. Загальна характеристика родини, класифікація. Збудник грипу.

Родина Paramyxoviridae. Загальна характеристика родини, класифікація. Збудник ньюкаслської хвороби птиці.

Родина Rhabdoviridae. Загальна характеристика родини, класифікація. Збудник сказу.

Родина Picornaviridae. Загальна характеристика родини, класифікація. Збудник ящуру, збудник везикулярної хвороби свиней, збудник хвороби Тешена. Вірус гепатиту каченят. Пікорнавіруси як контамінанти об'єктів довкілля.

Родина Reoviridae. Загальна характеристика родини, класифікація. Ротавіруси А, В, С, D, Е, F, G, Н як контамінанти об'єктів довкілля.

ЕПІЗООТОЛОГІЯ ТА ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ

Розділ 1. Загальна епізоотологія.

Вчення про інфекційний процес.

Введення в епізоотологію. Предмет і методи епізоотології. Історія розвитку науки епізоотологія. Зв'язок епізоотології з іншими науками. Взаємовідносини мікро- і макроорганізмів. Епізоотологічні аспекти вчення про інфекцію. Інфекційний процес та форми його прояву. Роль мікроорганізмів в інфекційному процесі.

Вплив факторів зовнішнього середовища на розвиток та прояв інфекційного процесу. Види інфекцій. Інфекційна хвороба і форми її прояву. Значення макроорганізму в розвитку та прояві інфекційного процесу. Неспецифічна (природна) резистентність і специфічний імунітет. Імунодефіцити.

Епізоотичний процес і його рушійні сили.

Суть епізоотичного процесу. Епізоотичний ланцюг і його ланки: джерело збудника інфекції, механізм передачі збудника, сприйнятливі тварини. Рушійні сили епізоотичного процесу.

Вплив кліматичних, метеорологічних, географічних та інших природних умов, а також соціально-економічних факторів на виникнення та прояв

епізоотій. Сезонність і періодичність прояву епізоотій. Поняття «джерело збудника інфекції» та «резервуар збудника інфекції».

Механізм, фактори та шляхи передачі збудників інфекційних хвороб. Роль зовнішнього середовища в зберіганні та переміщенні збудників інфекцій. Стійкість збудників інфекцій у зовнішньому середовищі. Поняття про горизонтальний та вертикальний шляхи передачі збудника хвороби.

Сприйнятливі тварини. Індивідуальна та групова схильність тварин до захворювань. Значення схильності тварин в епізоотичному процесі. Форми прояву епізоотичного процесу: спорадія, ензоотія, панзоотія. Динаміка епізоотій та характеристика її основних стадій. Особливості прояву епізоотії в замкнутому (ізольованому) і незамкнутому (неізольованому) стаді тварин. Епізоотичне та природне вогнище інфекційних хвороб. Поняття про епізоотичне вогнище, неблагополучний пункт та загрозову зону. Види епізоотичних вогнищ. Вчення про природну вогнищевість інфекційних хвороб. Поняття про краєву епізоотологію і епізоотологічну географію, їх зв'язок з питанням екології.

Номенклатура і принципи класифікації інфекційних хвороб. Зоонози, зооантропонози, антропозонози. Закони і категорії епізоотології. Еволюційно-екологічні аспекти інфекційних хвороб тварин. Інтенсивні та екстенсивні показники ступеню напруженості епізоотичного процесу.

Система протиепізоотичних заходів.

Загальна і спеціальна профілактика інфекційних хвороб. Особливості загальних протиепізоотичних заходів при інфекційних хворобах. Дезінфекція, дезінсекція і дератизація, їх місце та значення в комплексі протиепізоотичних заходів. Характеристика дезінфекційних засобів та техніка проведення дезінфекції різних об'єктів. Правила безпеки. Способи контролю ефективності дезінфекції.

Терапія та лікувально-профілактичні заходи при інфекційних хворобах тварин. Заходи і методи індивідуальної та групової неспецифічної і специфічної терапії.

Розділ 2. Спеціальна епізоотологія.

Зоонози тварин. Сибірка. Правець. Ботулізм. Туберкульоз. Паратуберкульоз. Бруцельоз. Ящур. Сказ. Хвороба Ауескі. Лептоспіроз. Лістеріоз. Туляремія. Хламідіози. Псевдотуберкульоз. Віспа. Трихофітія. Мікроспорія. Грип ссавців і птахів. Пастерельоз.

Хвороби жуйних. ЕМКАР. Злоякісний набряк. Бразот. Інфекційна ентеротоксемія овець. Контагіозна плевропневмонія ВРХ. Нодулярний дерматит ВРХ. Парагрип-3. Копитна гниль. Некробактеріоз. Злоякісна катаральна лихоманка ВРХ. Ринотрахеїт. Чума ВРХ. Вірусна діарея ВРХ. Пріонні інфекції (Губчастоподібна енцефалопатія ВРХ. Вісна -маєді. Скрейпі). Кампілобактеріоз. Інфекційна агалактія овець і кіз. Інфекційний мастит овець. Контагіозна ектіма овець і кіз.

Хвороби свиней. Бешиха свиней. Гемофільозний полісерозит. Інфекційний атрофічний риніт свиней. Вірусний трансмісивний гастроентерит свиней. Хвороба Тешена. Коліентеротоксемія (набрякова хвороба свиней). Дизентерія

свиней. Анаеробна дизентерія свиней. Респіраторно-репродуктивний синдром свиней. Цирковірусна інфекція свиней. Парвовірусна інфекція свиней. Псевдомоноз свиней. Везикулярна хвороба. Везикулярна екзантема свиней. **Хвороби коней.** Інфекційна анемія коней. Епізоотичний лімфангоїт коней. Родококова інфекція. Контагіозна плевропневмонія коней. Ринопневмонія коней. Африканська чума коней. Інфекційний енцефаломієліт коней. Вірусний артеріїт. Інфекційний метрит коней.

Хвороби птахів. Сальмонельоз. Стрептококоз. Інфекційний бронхіт. Інфекційний ларинготрахеїт. Вірусний синусит каченят. Нейролімфоматоз (хвороба Марека). Інфекційна бурсальна хвороба (хвороба Гамборо). Вірусний гепатит каченят. Респіраторний мікоплазмоз. Орнітоз птахів. Віспа птахів. Синдром зниження несучості. Пастерельоз птахів. Аспергильоз. Кандидамікоз. Пулороз. Сальмонельоз птахів. Лейкоз птахів.

Хвороби м'ясоїдних, хутрових звірів, риб та бджіл. Коронавірусні інфекції собак і котів. Аденовірусні інфекції собак. Інфекційний гепатит м'ясоїдних. Панлейкопенія котів. Каліцівіроз. Анемія кішок. Лейкоз кішок. Вірусний перитоніт кішок. Міксоматоз кролів. Вірусна геморагічна хвороба кролів. Алеутська хвороба норок. Псевдомоноз норок. Пастерельоз хутрових. Весняна віремія коропа. Вірусна геморагічна септицемія. Віспа коропів. Аеромоноз коропових риб. Бранхіомікоз. Сапролегніоз. Аеромоноз лососевих риб. Американський гнилець бджіл. Європейський гнилець бджіл. Мішечкуватий розплід. Гафніоз.

ВЕТЕРИНАРНА ІМУНОЛОГІЯ

Імунітет. Вступ до ветеринарної імунології. Роль імунної системи в патогенезі патологічних процесів. Стислий історичний огляд становлення імунології як самостійної фундаментальної науки біологічного профілю. Види імунітету та їх визначення. Фактори природної резистентності, їх функціональне призначення та роль в організмі тварин.

Антигени. Класифікація антигенів. Властивості антигенів. Вплив фізичних та хімічних чинників на антигенність. Крос-реактивність антигену. Тимусзалежні та тимуснезалежні антигени. Антигени бактерій, вірусів, гельмінтів, найпростіших, тканин.

Антитіла (імуноглобуліни). Визначення поняття «антитіло». Загальний план будови імуноглобулінів. Фізико-хімічні властивості імуноглобулінів. Імуноглобуліни окремих класів: А, G, М, Е та D, їх структура та функції. Особливості імуноглобулінів окремих класів тварин та людини. Синтез антитіл. Поняття афінності та авідності. Моноклональні антитіла. Принципи отримання, властивості, застосування.

Імунокомпетентна система. Поняття імунокомпетентної системи, їх структура та функції. Органи та тканини імунної системи: центральні та периферичні. Імунокомпетентні клітини: А-, В-, Т-, К-клітини, природні кілери. Класифікація та функції. Антиген-визначальні рецептори. Фагоцитоз. Процесінг та презентація антигену.

Гуморальні фактори імунітету. Головний комплекс гістосумісності. Комплемент. Цитокіни як неспецифічні гуморальні фактори імунної

відповіді. Інтерлейкіни та їх імунобіологічна роль в організмі. Інтерферони, види, імунобіологічна активність, механізм дії. Фактор некрозу пухлин. Комплемент. Шляхи активації комплементу: класичний та альтернативний. Головний комплекс гістосумісності і його імунобіологічні властивості. Класи ГКГС.

Імунна відповідь та механізм кооперації імунокомпетентних клітин. Розвиток імунної відповіді. Кооперація імунокомпетентних клітин у процесі імунної відповіді. Гуморальна імунна відповідь. Імунні комплекси. Клітинна імунна відповідь. Первинна і вторинна імунна відповідь. Імунна пам'ять. Регуляція імунної відповіді.

Імунопатологія, основні форми порушення імунологічної реактивності.

Імунологічна толерантність. Основні види та форми порушення імунологічної реактивності. Визначення поняття толерантності. Види толерантності (фізіологічна та патологічна). Клітинні основи толерантності. Формування фізіологічної толерантності. Трансплантація та відторгнення.

Алергія. Алергія, її види і механізм розвитку. Класифікація алергенів. Класифікація та основні типи алергічних реакцій. Анафілаксія, її патогенез. Значення алергічних реакцій для діагностики інфекційних хвороб. Ідіосинкразія. Харчова алергія. Алергія внаслідок впливу лікарських препаратів. Місцеві прояви алергії: алергічні захворювання шкіри, легень, очей та ін. Профілактика алергічних хвороб.

Імунодефіцити. Імунодефіцити (імунна недостатність) первинні, вторинні, комбіновані. Класифікація первинної імунної недостатності. Основні синдроми, їх прояви та місця дефекту в імунній системі. Вторинна імунна недостатність, причини її виникнення. Порушення гуморального та клітинного імунітету. Вроджений та набутий компонентів системи комплементу. Порушення системи макрофагоцитів. Перелік основних захворювань, які супроводжуються вторинною імунною недостатністю. Імунодефіцити при пухлинах.

Аутоімунні та імунопроліферативні захворювання, аутоантигени, аутоантитіла. Класифікація аутоімунних захворювань. Моделі аутоімунних процесів. Аутоімунні захворювання ініційовані антитілами та Т-клітинами. Механізми аутоімунних пошкоджень. Механізми індукції аутоімунних реакцій. Аутоалергія. Причини виникнення аутоімунних хвороб та принципи їх лікування. Імунопроліферативні захворювання та захворювання обумовлені проліферацією плазматичних клітин. Лімфолейкози та лімфоми.

Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на імунітет. Імунітет і стрес.

Інфекційна імунологія. Вплив фізичних, хімічних та біологічних факторів на імунітет. Вплив стресу на формування імунної відповіді. Вікові зміни в системі імунітету, імунологічні теорії старіння. Принципи проведення специфічної імунопрофілактики інфекційних захворювань. Імунопрофілактика і імунотерапія.

ЧАСТИНА 2. ВЕТЕРИНАРНА ФАРМАКОЛОГІЯ ТА ТОКСИКОЛОГІЯ

Розділ 1. Загальна ветеринарна фармакологія.

Фармакокінетика. Шляхи введення ліків в організм тварин. Фізико-хімічні фактори транспортування ліків через клітинні мембрани. Розподіл лікарських речовин в організмі тварин. Біотрансформація лікарських речовин в організмі тварин. Виведення (елімінація) лікарських речовин з організму тварин.

Фармакодинаміка. Види дії лікарських речовин. Особливості дії ліків за повторного застосування. Фактори, що впливають на дію та фармакологічну активність ліків. Основні принципи дозування ліків тваринам. Дія ліків залежно від їх фізико-хімічних властивостей. Дія ліків залежно від їх концентрації та лікарської форми. Дія ліків залежно від виду, статі, віку, загального стану, умов утримання та годівлі тварин.

Розділ 2. Спеціальна ветеринарна фармакологія.

Засоби, що діють переважно на центральну нервову систему.

Засоби, що пригнічують функцію центральної нервової системи. Засоби для наркозу. Психотропні засоби. Седативні та нейролептичні засоби. Аналгезуючі засоби. Наркотичні анальгетики. Ненаркотичні анальгетики (НПЗЗ, нестероїдні протизапальні засоби).

Засоби, що стимулюють функцію центральної нервової системи. Психостимулятори. Загальнотонізуючі засоби. Аналептики.

Засоби, що діють переважно на периферичний відділ нервової системи.

Засоби, які пригнічують функцію аферентних нервів. Місцевоанестезуючі засоби. Пом'якшувальні, обволікаючі, в'язучі та адсорбуючі засоби.

Засоби, які стимулюють чутливі нервові закінчення. Подразнювальні засоби. Ефірні олії. Румінаторні та блювальні засоби. Проносні засоби. Засоби, що впливають на утворення та виділення жовчі.

Лікарські засоби, які впливають на еферентну іннервацію. М- та Н-холіноміметики прямої дії. М- та Н-холіноміметики непрямої дії. М-холіноміметики. Н-холіноміметики. Засоби холінолітичної дії (холіноблокатори). М-холінолітичні засоби. Н-холінолітичні засоби (гангліоблокатори). Міорелаксанти. Засоби адреноміметичної дії. Адреноміметичні засоби прямої та непрямої дії. Антигістамінні засоби.

Протимікробні засоби. Лікарські барвники. Сульфаніламідні засоби. Комплексні препарати сульфаніламідів з триметопримом.

Антибіотики. Пеніциліни. Інгібітори бета-лактамаз (“захищені” пеніциліни). Цефалоспорини. Аміноглікозиди. Тетрацикліни. Левоміцетини (хлорамфеніколи та флуорфеніколи). Макроліди та азаліди. Поліміксини (поліпептидні антибіотики). Фторхінолони. Авермектини. Антибіотики фунгіцидної дії. Фітонциди. Противірусні засоби. Антипротозойні засоби.

Антисептичні засоби. Окисники. Галогени та галогеновмісні засоби. Препарати аліфатичного ряду.

Дезінфікуючі засоби. Препарати формальдегіду. Препарати хлору. Луги. Кислоти. Феноли, крезолі та їх похідні. Четвертинні амонійні сполуки.

Засоби, що діють на кров, серцево-судинну систему та імунні процеси. Серцеві глікозиди. Спазмолітичні засоби. Засоби, що діють на процеси зсідання крові. Замінники крові. Засоби, що впливають на імунні процеси.

Сечогінні засоби (діуретики).

Засоби, що регулюють процеси обміну речовин. Вітамінні препарати. Препарати жиророзчинних вітамінів. Препарати водорозчинних вітамінів. Полівітамінні препарати. Гормональні препарати. Препарати жіночих статевих гормонів (естрогени). Препарати гормонів жовтого тіла (гестагени). Препарати гормонів гіпофізу. Препарати гормонів кори наднирників. Простагландини. Ферментні препарати. Тканинні препарати. Препарати амінокислот. Бактерійні препарати (пробіотики).

Засоби, що впливають на обмін мінеральних речовин. Препарати макроелементів. Солі Натрію, Калію, Кальцію, Магнію, Фосфору. Препарати мікроелементів. Препарати Феруму, Купруму, Кобальту, Селену. Комплексні препарати мінеральних речовин. Антигельмінтні засоби. Інсектицидні засоби. Гомеопатія.

Розділ 3. Загальна ветеринарна токсикологія.

Поняття про отрути та їх класифікація. Токсикокінетика. Всмоктування отрут. Розподіл та депонування токсикантів в організмі тварин. Біотрансформація токсичних речовин в організмі тварин та їх виведення. Загальні принципи діагностики отруєнь та лікування тварин у разі їх виникнення. Загальні принципи профілактики отруєнь тварин.

Розділ 4. Спеціальна ветеринарна токсикологія.

Токсикологічна характеристика пестицидів. Фосфорорганічні пестициди. Хлорорганічні сполуки та їх токсикологічне значення. Похідні карбамінової кислоти. Похідні феноксикислот. Похідні триазину. Синтетичні піретроїди. Похідні сечовини. Неонікотиноїди.

Препарати важких металів та арсену. Препарати Меркурію, Плюмбуму, Купруму та Арсену.

Зооциди. Антикоагулянти. Фосфід цинку.

Токсикологічна характеристика кормових добавок. Карбамід та солі амонію. Натрію хлорид.

Фітотоксикози. Рослини, що накопичують алкалоїди. Рослини, що накопичують глікозиди. Рослини, що накопичують ефірні олії та смолисті речовини. Рослини, що накопичують фотосенсибілізуючі речовини. Рослини, що накопичують нітрати.

Мікотоксикози тварин. Аспергіло- та пеніцилотоксикози. Фузаріотоксикози. Інші мікотоксикози.

Продукти техногенного походження та бойові отруйні речовини. Діоксини. Бойові отруйні речовини.

Основи водної токсикології.

ЧАСТИНА 3. ВЕТЕРИНАРНА ПАРАЗИТОЛОГІЯ, ГЕЛЬМІНТОЛОГІЯ, АРАХНОЕНТОМОЛОГІЯ, ІХТІОПАТОЛОГІЯ.

Біологічні та екологічні основи паразитизму. Визначення паразитології її зміст та значення в системі ветеринарних, медичних і біологічних дисциплін. Історія розвитку зоопаразитології та значення вітчизняних вчених в її розвитку. Біологічні та екологічні основи паразитизму. Типи взаємовідносин організмів у природі, визначення паразитизму та класифікація паразитів. Біологічні та морфологічні адаптації паразитів до хазяїв. Характеристика хазяїв паразитів. Фактори патогенної дії паразитів на хазяїв.

Вчення про інвазійні хвороби. Визначення: інвазія та інвазійна хвороба; перебіг інвазійних хвороб; паразитоносійство. Сучасна номенклатура інвазійних хвороб. Поширення інвазійних хвороб та економічні збитки спричинювані ними, антропозоозози. Джерела інвазії і шляхи зараження тварин збудниками інвазійних хвороб та фактори їх передачі. Епізоотичний процес при інвазійних хворобах. Міграція, локалізація і фіксація паразитів в організмі хазяїна. Розроблення планів протипаразитарних заходів. Хіміотерапія та хіміопротифілактика при інвазійних хворобах. Основи біоекологічної профілактики інвазійних хвороб. Дезінвазія, дезінсекція та дезакаризація об'єктів навколишнього середовища.

Загальні відомості про ветеринарну гельмінтологію. Визначення, зміст та обсяг ветеринарної гельмінтології. Основні етапи розвитку та вклад українських вчених у вивчення гельмінтозів тварин. Особливості систематики, морфології та біології збудників гельмінтозів, патогенез та імунітет при гельмінтозах. Епізоотологічна класифікація гельмінтозів. Діагностика гельмінтозів. Основні принципи заходів боротьби з гельмінтозами.

Трематоди і трематодози тварин. Загальна характеристика трематод, їх систематичне положення. Фасціольоз тварин. Дикроцеліоз жуйних тварин. Парамфістоматидози жуйних тварин. Опісторхоз м'ясоїдних тварин.

Цестоди і цестодози тварин. Морфологічна та біологічна характеристика цестод. Цистицеркоз великої рогатої худоби та свиней. Цистицеркоз тенуїкольний. Ценуроз овець. Ехінококози тварин. Теніїдози м'ясоїдних тварин. Дипілідіоз м'ясоїдних. Аноплоцефаліози жуйних тварин. Аноплоцефаліози коней. Гіменолепідіози водоплавної птиці.

Нематоди і нематодози тварин. Морфологічна та біологічна характеристика нематод.

Оксіуратози тварин. Оксіуроз коней. Гетеракоз і гангулетеракоз птиці.

Аскарідатози тварин. Аскарроз свиней. Параскарроз коней. Неаскарроз телят. Аскарідіоз птиці. Токсокарроз та токсаскарроз м'ясоїдних тварин.

Стронгілятози органів травлення тварин. Морфологічна та біологічна характеристика стронгілят, їх систематичне положення. Стронгілідози та ціатостомідози коней. Шлунково- кишкові стронгілятози жуйних тварин та свиней. Анкілостомоз та унцинаріоз м'ясоїдних тварин. Амідостомоз гусей.

Стронгілятози органів дихання. Диктіокаульоз жуйних тварин. Протостронгілідози овець та кіз. Метастронгільоз свиней. Сінгамоз птиці.

Спіруратози та трихуратози тварин. Телязіози тварин. Спіруратози птиці (стрептокарроз, ехінуріоз, тетрамероз). Трихуроз свиней, жуйних та м'ясоїдних тварин. Трихінельоз тварин.

Філяріатози та рабдитатози тварин. Онхоцеркоз великої рогатої худоби та коней. Сетаріоз великої рогатої худоби та коней. Дирофіляріоз м'ясоїдних тварин. Стронгілоїдоз тварин.

Акантоцефальози тварин. Систематика, морфологія та біологія акантоцефал. Макраканторинхоз свиней. Поліморфоз і філікольоз птахів.

Паразитиформні кліщі. Іксодові кліщі. Аргасові кліщі. Гамазоїдні кліщі.

Акариформні кліщі та акарози тварин. Саркоптози тварин (саркоптоз, нотоєдроз). Псороптидоз тварин (псороптоз овець, коней, кролів, великої рогатої худоби, хоріоптози та отодектози). Кнемідокоптоз птиці. Демодекози тварин.

Хвороби, спричинювані личинками оводів. Гіподермоз великої рогатої худоби. Естроз овець. Гастрофільоз однокопитних.

Хвороби спричинювані постійними ектопаразитами тварин. Малофагози і мелофагози тварин. Сифункулятози. Сифонаптерози.

Комахи - переносники збудників трансмісивних хвороб і шкідники продуктів тваринництва. Гнус. Зоофільні мухи. Вольфартіоз овець.

Загальні відомості про ветеринарну протозоологію. Визначення та зміст ветеринарної протозоології, коротка історична довідка. Морфологія і біологія найпростіших, специфічність найпростіших та їх локалізація в організмі тварин, систематика найпростіших. Епізоотологія протозойних хвороб, патогенез, імунітет та діагностика. Загальні принципи специфічної та патогенетичної терапії при протозойних хворобах, профілактика протозоозів.

Піроплазмідози тварин. Бабезіози великої рогатої худоби, овець, коней, собак.

Кокцидіози тварин. Еймеріози курей, кролів, великої рогатої худоби та овець. Ізоспорози тварин. Токсоплазмоз тварин. Саркоцистоз тварин.

Хвороби, що викликаються джгутиковими та війчастими. Трихомонози тварин. Балантидіоз свиней.

Список рекомендованої літератури.

Частина 1.

Основна література

1. Галатюк О.Є. Епізоотологія та інфекційні хвороби /О. Галатюк, Л. Цибульчак // Державний агроекологічний університет, Житомир, 2005.– 564 с.
2. Галатюк О.Є. Профілактика та лікування заразних хвороб коней / О. Є. Галатюк. – Житомир: Видавництво «Рута», 2009. – 400с.
3. Галатюк О.Є. Хвороби бджіл та основи бджільництва /О. Є. Галатюк. – Житомир: Видавництво «Полісся», 2010. – 344 с. + вкл.
4. Епідеміологія /А.А. Васильченко, О.М. Вернер, В.М. Гирін та ін. // – К: Здоров'я, 1993.– 464 с.
5. Епізоотологія з мікробіологією. Підручник / Г.В. Козловська, Л.Є. Корнієнко, Н.Г. Наконечна та ін.; За ред. В.П. Постоля. – Вища освіта, 2006. – 543 с.
6. Інфекційні хвороби рикетсіозної і хламідіозної етіології: Методичні рекомендації для студентів факультету ветеринарної медицини / Л.Є. Корнієнко, Б.М. Ярчук, Л.М. Корнієнко та ін. – Біла Церква, 2005. – 86 с.
7. Загальна епізоотологія /Ярчук Б.М., Вербицький П.І., Литвин В.П. та ін.; за ред Б.М. Ярчука, Л.Є. Корнієнка. – Біла Церква, 2002 – 655 с.
8. Інфекційні хвороби птиці: підручник для магістрів ветеринарної медицини / Л.Є. Корнієнко, Л.І. Наливайко, Л.А. Дудников та ін.; За ред. Л.Є. Корнієнка. – Біла Церква, 2011. – 520 с.
9. Інфекційні хвороби тварин з везикулярним синдромом / Л.Є. Корнієнко, В.О. Бусол, В.В. Недосєков та ін.; за ред. Л.Є. Корнієнка. – Біла Церква, 2010. – 272 с.
10. Каришева А.Ф. Спеціальна епізоотологія. – К.: Вища освіта, 2002. – 700 с.
11. Сапронозні інфекційні хвороби / Л.Є. Корнієнко, В.В. Недосєков, В.О. Бусол та ін.; за ред. Л.Є. Корнієнка, В.О. Бусола. – Біла Церква, 2010. – 306 с.
12. Хронічні інфекційні хвороби тварин / Л.Є. Корнієнко, В.О. Бусол, В.В. Недосєков та ін.; за ред. В.О. Бусола, Л.Є. Корнієнка. – Біла Церква, 2009. – 291 с.
13. Ярчук Б.М. Сенсовий бік терміну “інфекція” і “персистенція” та їх сучасне розуміння / Б.М. Ярчук, Л.Є. Корнієнко, Л.М. Корнієнко // Ветеринарна медицина України. – 1997. – № 7. – С 24–25.
14. Ярчук Б.М. Ще раз про повільні інфекції й губкоподібні енцефалопатії зокрема / Б.М. Ярчук, Л.Є. Корнієнко, Л.М. Корнієнко // Ветеринарна медицина України. – 1997. –№ 10. – С. 12–15.
15. Ветеринарна мікробіологія. / Скибіцький В.Г., Власенко В.В., Козловська Г.В., Ібатулліна Ф.Ж., Ташута С.Г., Мельник М.В. / К.: ТОВ «Дорадо-Друк», 2012. – 367 с.
16. Недосєков В.В. Міжнародна класифікація хвороб і особливо небезпечні інфекції тварин (навчальний посібник до лекційного курсу з дисципліни

- “Епізоотологія та інфекційні хвороби”/ В.В. Недосєков, В.В. Макаров // НУБіП: Київ, 2010. – 120 с.
17. Бортнічук В.А., Скибіцький В.Г., Ібатулліна Ф.Ж. Ветеринарна мікробіологія /Практикум для вузів/. К., 1993. – 178 с.
  18. Калініна О.С., Панікар І.І., Скибіцький В.Г. Ветеринарна вірусологія: Підручник. — К.: Вища освіта, 2004. — 432 с.
  19. Скибіцький В.Г., Панікар І.І., Ткаченко О.А., Калініна О.С., Кравцова Л.В., Ташута С.Г., Столюк В.В., Мартиненко Д.Л., Котуранова Т.І. Практикум з ветеринарної вірусології. К.: —Вища освіта, 2005. 208 с.
  20. Панікар І. І., Скибіцький В. Г., Калініна О. С. Практикум з ветеринарної вірусології. — Суми: Козацький вал, 1997. — 236 с.
  21. Ташута С.Г. Курс лекцій з ветеринарної вірусології: Навчальний посібник. — К.: «ФОП Нагорна І.Л.», 2010. — 401 с.
  22. Ташута С.Г. Цикл лекцій «Основи вірусології». — К.: «ФОП Нагорна І.Л.», 2010. — 300 с.

Додаткова література

1. Ветеринарна дезінфекція, дезодорація, дезінсекція, дезінвазія, дератизація / Інструкція. - К., 2005.
2. Довідник ветеринарних препаратів і кормових добавок зарубіжного виробництва / М.В. Косенко, П.П. Достоевський, А.В. Березовський, П.І. Вербицький, Ю.М. Косенко, П.Д. Нікітін. - К.: Ветінформ, 1999.
3. Закон України "Про безпечність та якість харчових продуктів і продовольчої сировини". № 2809-ІУ. - К., 2005.
4. Закон України "Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції". № 1393-ХІУ. - К., 2000.
5. Справочник ветеринарных препаратов / Под ред. П.П. Достоевского. -К.: Урожай, 1986.
6. Російсько-український словник термінів ветеринарної медицини / Укладачі: Рудик С.К., Гудков С.П., Риженко Г.Ф. та ін. / К.: Урожай, 1994.
7. Мікробіологія молока та молочних продуктів// Скибіцький В.Г., Власенко В.В., Власенко І.Г. та ін.// Вінниця: Едельвейс і К., 2008. – 412 с.
8. Справочник специалиста ветеринарной лаборатории : справочное издание / ред. Ю. П. Смиян. - К. : Урожай, 1987. - 368 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://vet.in.ua/> — Ветеринарний інформаційний ресурс України/ Імунобіологічні препарати.
2. <http://veterinaryvirology.com/>
3. http://www.virology.net/big_virology/bvdiseaselist.html. The Big Picture Book of Viruses
4. <http://www.virology.net/>
5. <http://www.microbiologybook.org/book/virol-sta.htm>
6. <http://www.npblog.com.ua/index.php/biologiya/bakteriyyi-v-zhitti-ljudini.html>
7. <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=10525>
8. <http://referatu.ucoz.ua/load/7-1-0-558>

9. <http://jcm.asm.org/>
10. (<http://www.who.int>) Сайт ВООЗ
11. (<http://www.oie.int/en/animal-health-in-the-world/oie-listed-diseases-2011>) Сайт ВОЗТ.
12. Державний комітет ветеринарної медицини України
<http://www.vet.gov.ua/law/ua/>

Частина 2.

Основна література

1. Хмельницький Г.О., Хоменко В.С., Канюка О.І. Ветеринарна фармакологія. – К. : Урожай, 1994; Харків: Парітет, 1995 – 480 с.
2. Духницький В.Б., Деркач І.М., Іщенко В.Д., Гальчинська О.К. Довідник з ветеринарної фармакології. Навчальний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2020. - 224 с.
3. Ветеринарна токсикологія : підруч. / Хмельницький Г.О., Малинін О.О., Куцан О.Т., Духницький В.Б. – К. : Аграрна освіта, 2012. – 352 с.
4. Лабораторна ветеринарна токсикологія: Навчальний посібник / Левченко В.І., Новожицька Ю.М., Розумнюк А.В., Куцан О.Т., Омельчун Ю.А., Пріщенко О.В., Іванова О.В., Дяченко С.В.- Біла Церква, 2012.- 216 с.
5. Ветеринарна мікотоксикологія : навч. посіб. / Духницький В.Б., Хмельницький Г.О., Бойко Г.В., Іщенко В.Д. – К. : Аграрна освіта, 2011. – 240 с.
6. Хмельницький Г.А. Терапія животної при отравленнях: Справочник / Г.А. Хмельницький – К.: Урожай. 1990 – 213 с.
7. Військова ветеринарна радіобіологія і токсикологія. Підручник / І.М. Гудков, В.Б. Духницький, А.М. Радченко. - К.: Аграр Медіа Груп, 2014. - 497 с.

Додаткова література

1. Державна фармакопея України. Перше видання. – Х.: РЕРІГ, 2002.
2. Ветеринарні препарати / О.І. Канюка, І.І. Харів, В.М. Гунчак, Д.Ф. Гуфрій. – Львів, 2006. – 641 с.
3. Хмельницький Г.О., Строкань В.І. Ветеринарна фармакологія з рецептурою. – К. : Аграрна освіта, 2001. – 336 с.
4. Фармакологія: Підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, В.А. Туманов та ін.; За ред. І.С. Чекмана. – К.: Вища школа, 2001. – 598 с.
5. Повний атлас лікарських рослин / уклад. І. С. Алексєєв. – Донецьк: Глорія Трейд, 2013. – 398 с.
6. Антидототерапія при отруєннях тварин. Методичні вказівки з вивчення курсу «Ветеринарна токсикологія» для студентів факультету ветеринарної медицини, слухачів Інституту післядипломного навчання та практичних фахівців / А.В. Розумнюк. - Біла Церква, 2006. - 40 с.
9. Левченко В.І., Щуревич Г.О., Влізло В.В., Панченко І.В., Заярнюк В.П., Шевчук П.Ф., Новожицька Ю.М., Добровольська К.І., Ковальчук В.П. Отруєння великої рогатої худоби чорнокоренем лікарським // Ветеринарна медицина України. – 1997, – №2. – с. 26–27.

10. Хмельницький Г.А. Терапия животных при отравлениях (справочник). – Киев: Урожай, 1990.– 213 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.vet.gov.ua>
2. <http://www.vet.in.ua>
3. <http://www.twirpx.com>
4. <http://www.vetwiki.com.ua>
5. <http://www.medved.kiev.ua>
6. Електронний навчальний курс: Ветеринарна токсикологія
7. (<http://vetmed.nauu.kiev.ua/course/view.php?id=41>)
8. Медична бібліотека, розділ «Ветеринарна фармакологія і токсикологія»
9. <http://www.twirpx.com/files/medicine/veterinary/pharmacy/>

Частина 3.

Основна література

1. Машкей А.Н. Изучение видового разнообразия и численности зоофильных мух в помещениях животноводческих ферм и частном секторе в лесостепной зоне Украины. Пробл. зооінженерії та вет. медицини: Зб. наук. праць ХЗВІ. Х., 2001. Ч.2, Вип. 8(32). С. 273-275.
2. Приманка «Диптоцид» – эффективное средство для борьбы с зоофильными двукрылыми / А.Н. Машкей, А.А. Мищенко, та ін. Ветеринарна медицина: Темат. наук. зб. Х., 2011. Вип. 95. С. 373-375.
3. Горбань М.І. Дезинфекція, дезінсекція і дератизація. К.: Урожай, 1976.
4. Гусев, В. І. Атлас комах України / В. І. Гусев, В. М. Єрмоленко, В.В. Свищук, К. А. Шмиговський. – Київ: Рад. шк., 1962. – 304 с.
5. Шевцов О.О. Ветеринарна паразитологія. Київ. 1977.
6. Дахно І.С., Дахно Ю.І. Екологічна гельмінтологія: навч. Посіб. Суми. 2010. – 210 с.
7. Дахно І. С. Паразитологія (діагностика інвазійних хвороб за екологічними та морфобіологічними особливостями збудників). Навчальний посібник. – Київ : 2023.

Додаткова література

1. Методи відбору проб членистоногих (кліщів, комах) для діагностики ектопаразитозів свійської птиці /А.М. Машкей, Н.В. Сумакова , О.С. Сіренко // Методичні рекомендації розглянуто та схвалено методичною комісією Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» (ННЦ «ІЕКВМ», м. Харків) Української академії аграрних наук (УААН) протокол № 6 від «10» жовтня 2010 року.
2. Лабораторна діагностика паразитарних захворювань м'ясоїдних (методичні рекомендації) / С.В. Павленко, Л.І. Луценко, О.О. Міщенко та ін. К.: Ветінформ, 2005. 46 с.
3. Лікування та профілактика протозоозів домашньої птиці / М. В. Богач, Т. В. Богач, О. М. Янак, Г. А. Коваленко // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини. - 2014. - Вип. 29(2). - С. 164-167.

4. Богач М. В. Рекомендації з діагностики, лікування та заходів профілактики аноплоцефаліозів овець та кіз / М. В. Богач, М.В. Темний, О. Т.Півень. - Одеса, 2014. - 23 с.
5. Богач М. В., Євтушенко А. В., Степанова Н. О., Шайдюк І. Ю. Рекомендації з діагностики, лікування та заходів профілактики цестодозів домашньої птиці: науково-методичні рекомендації. Одеса: ТЕС, 2012. 22 с..
6. Методичні рекомендації щодо боротьби з зоофільними двокрилими у тваринництві / Б. Т. Стегній, О. О. Міщенко, А. М. Машкей, Н. В. Сумакова та ін.; затв. наук.-метод. радою Держ. вет. та фітосанітар. служби України (протокол № 4 від 21.12.2011 р.). Харків, 2012. 36 с.
7. Методичні рекомендації «Комплекс заходів та засобів ліквідації нематодозно-еймеріозних інвазій курей (аскаридоз, гетеракоз, капіляріоз, еймеріоз)» 2012. 18 с.
8. Методи відбору проб членистоногих (кліщів, комах) для діагностики ектопаразитозів свійської птиці. /Євтушенко А.В., Машкей А.М. та інші // ННЦ «ІЕКВМ». 2012. 26 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://agroua.net/animals/>
2. <http://www.konevodstvo.org/>
3. <http://www.horses.dp.ua/>
4. <http://www.kazequestrian.org/>
5. <http://www.milkua.info/uk/>
6. <http://kombikorm.com.ua/news/>
7. <http://www.ptahy.org.ua/>
8. <http://krolikovod.com/phpforum/>